

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОГРАМ ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ В АНГЛІЇ, УЕЛЬСІ, БЕЛЬГІЇ, НІМЕЧЧИНІ, ФІНЛЯНДІЇ, ШВЕЙЦАРІЇ

Р.Ф. Аракелян

*здобувач кафедри кримінального права та процесу
ВНЗ «Національна академія управління»*

Постановка проблеми. Дослідження та вивчення на засадах бенчмаркінгу європейської практики провадження програм відновного правосуддя має не аби яке значення для створення та впровадження відновних процедур в кримінальне процесуальне законодавство України, яка тримає євроінтеграційний напрям руху. Компаративний аналіз програм відновного правосуддя в Англії, Уельсі, Бельгії, Німеччині, Фінляндії, Швейцарії має своїм наслідком виявлення позитивних та негативних аспектів функціонування програм відновного правосуддя з метою подальшого конструювання, за підсумками дослідження, національно прийнятної моделі провадження процедур медіації в кримінальних справах. Компаративне дослідження програм відновного правосуддя у зазначених країнах на доктринальному рівні не має перманентного характеру та підлягає виправленню з огляду на необхідність конвергенції в досліджуваній сфері регулювання в межах європейського континенту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у дослідженні програм відновного правосуддя в Англії, Уельсі, Бельгії, Німеччині, Фінляндії, Швейцарії внесли такі зарубіжні вчені, як: Х.Д. Г. Мате, Р.Р. Маскудов, М. Райт, Е. Ешуорт, Т.Маршал, П.М. Колд, Г. Бейземор, Л. Волгрейв, Д.В. Несс, та інші, а також вітчизняні науковці О.М. Бобров, А. Горов, І.А. Войтюк, Ю.І. Микитин, В.Т. Маляренко, Л.Льковець, В. Землянська, В.Замніус, Д.Ковриженко та інші.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на проаналізовані науковцями здобутки у досліджуваній проблематиці в науковій літературі, зокрема, у вітчизняних та зарубіжних правників бракує системних досліджень програм відновного правосуддя в Англії, Уельсі, Бельгії, Німеччині, Фінляндії, Швейцарії в компаративному аспекті.

Метою дослідження є системний компаративний аналіз програм відновного правосуддя в Англії, Уельсі, Бельгії, Німеччині, Фінляндії, Швейцарії, що передбачатиме: виявлення спільних та відмінних рис в аналізованій сфері регулювання; виявлення позитивної та негативної практики провадження програм відновного правосуддя.

Основні результати дослідження. На даний час програми відновного правосуддя впроваджені в багатьох країнах: Австрії, Бельгії, Німеччині, Великобританії, Нідерландах, Новій Зеландії, Франції, Чехії та в інших країнах та спрямовані на гармонізацію відповідних процедур медіації відповідно до Рекомендації №R (99)19 від 15.09.1999 р. «Про посередництво в кримінальних справах».

На засадах бенчмаркінгу обрано програми медіації між потерпілим та правопорушником в Англії, Уельсі, Бельгії, Німеччині, Фінляндії, Швейцарії які засновані на найгуманістичнішій, прогресивній, дієвій консенсуальній моделі медіації як однієї із форм відновного правосуддя.

Відповідно до результатів досліджень проведених вітчизняними та зарубіжними вченими, застосування медіації в кримінальних справах має різні рівні правової регламентації та суттєво різнитися за способами їх реалізації. На нашу думку, на європейському континенті більш поширена процедура медіації між потерпілим та правопорушником, яка ініціюється прокурором, який в межах своєї компетенції може прийняти рішення про направлення кримінальної справи на процедуру медіації та сприяє забезпеченню подальшому провадженню у справі з урахуванням наслідків медіаційної процедури. Медіаційні процедури, засновані програмами медіації між потерпілим та правопорушником в аналізованих країнах мають загальні та особливі риси. Загальними практично для всіх аналізованих країн є те, що програми медіації між потерпілим та правопорушником провадяться щодо кримінальних правопорушень невеликої тяжкості, проти власності або щодо насильницьких кримінальних правопорушень невеликої тяжкості, які вчинені вперше неповнолітніми правопорушниками. В кожній аналізованій країні спостерігається спільний інтерес та прагнення до розширення кримінально-правових сфер застосування медіації та поширення її на більш тяжкі кримінальні правопорушення.

Не дивлячись на існування в аналізованих країнах схожих (подібних) програм медіації між потерпілим та правопорушником існують країни в яких медіаційні процедури адаптовані до місцевих, національних традицій. Наприклад, у Великобританії в залежності від стадії кримінального провадження у справі виокремлюють судову медіацію та поліцейську медіацію. Судова медіація застосовується по всім категоріям кримінальних справ. Як приклад поліцейської медіації можна навести кримінальне процесуальне законодавство Англії, відповідно до положень якого питання про порушення медіаційної справи віднесено до компетенції спеціальних служб медіації, до складу яких входять представники служб пробації, громадських організацій та поліції, які по чергово провадять переговори із сторонами кримінального правопорушення задля спонукання їх до компромісу [1, с.11].

Вважаємо за доцільне, більш детально зупинитися на аналізі програм відновного правосуддя. Так, програми відновного правосуддя в Англії та Уельсі почали впроваджуватися починаючи з 1980-1990 рр. XX століття на рівні органів місцевого самоврядування в обхід нормативно-правовому порядку регулювання. Програми відновного правосуддя розглядалися як альтернатива традиційному кримінальному провадженню щодо кримінальних правопорушень, які вчинювалися неповнолітніми. Поліція за сприяння соціальних служб розробила механізм реагування на кримінальні правопорушення неповнолітніх із застосуванням футуристичної складової, який мав назву – «caution plus»[2, с.35]. Сутність даного механізму полягала у одержанні від поліції попередження, яке чітко визначало межі дозволеної поведінки неповнолітнього та дії, які він зобов'язаний був вчинити, зокрема,

лікування від алкоголічної або наркологічної залежності, відшкодування потерпілому завданих кримінальним правопорушенням збитків, застосування щодо нього заходів виховного характеру тощо.

Англосаксонська правова система не вимагала обов'язкового законодавчого порядку регулювання питань відновного правосуддя та не перешкоджала його застосуванню з боку судових та правоохоронних органів на будь-якій стадії кримінального провадження. Законодавчі підвалини закріплення відновного правосуддя пов'язане із прийняттям національних Актів: «Про злочини та безлади» (Crime and Disorder Act) 1998 р.; «Про правосуддя у справах неповнолітніх та свідчення у кримінальних справах» (Youth Justice and Criminal Evidence Act) 1999 р. [3, с.63].

Відповідно до положень вищезазначених актів були запроваджені нові кримінальні заходи впливу на неповнолітніх правопорушників, які засновані на принципах функціонування відновного правосуддя, зокрема, останнє попередження (final warning), наказ про відшкодування шкоди (reparation order), наказ про план дій (action plan order), наказ про нагляд (supervision order) та наказ про передання справи (referral order). Так, всі ці заходи призначає суд за винятком попередження, яке було заміною механізму «caution plus» [3, с.64]. У випадку вчинення кримінального правопорушення неповнолітнім, яке кваліфіковано як правопорушення невеликої тяжкості, то активізується дія програми, яка спрямована на зміну протиправної поведінки. За таких обставин поліція направляє матеріали кримінальної справи Службі по роботі з неповнолітніми правопорушниками (Youth Offending Team), яка скеровує проходження програми неповнолітнім правопорушником [3, с.64]. Відповідно до положень такої програми передбачалася можливість прямого відшкодування шкоди потерпілому чи територіальній громаді. У випадку успішного проходження цієї програми неповнолітнім правопорушником поліція ухвалює рішення про закриття провадження у справі, в іншому випадку – справа передається в прокуратуру для подальшого кримінального провадження.

На нашу думку, проаналізовані заходи, засновані програмами містять лише елементи відновного правосуддя та не можуть характеризуватися, визначатися як програми відновного правосуддя з огляду на те, що вони не містять ключових параметрів відновного правосуддя, зокрема, активної участі сторін у розв'язанні кримінального конфлікту. В Англії набула свого поширення медіація між потерпілим та правопорушником, як одна з форм відновного правосуддя, що застосовується після порушення кримінальної справи, але до судового порядку провадження у справі. При цьому, можливим є ухвалення обвинувального вироку, яке може передувати застосуванню щодо винного програми відновного правосуддя, що супроводжується відтягненням винесення покарання задля виявлення практичної поведінки правопорушника, що може вплинути на розмір призначуваного покарання. У цьому випадку максимальний термін дії програми відновного правосуддя складає шість місяців протягом якого покарання не призначається до кінця відстрочення виконання та передбачає очікування того, що воно не буде пов'язане з позбавленням волі на певний строк [3, с. 64].

Починаючи з 2003 р. Королівська прокурорська служба в Англії та Уельсі на підставі акту «Про правосуддя в кримінальних справах» (Criminal Justice Act) розглядає можливості застосування альтернативи традиційному кримінальному правосуддю щодо повнолітніх правопорушників. На сьогодні, така можливість реалізується шляхом винесення умовного попередження (conditional caution). Умовне попередження передбачає виконання визначених в акті умов, які, у випадку успішного виконання, слугують підставою для звільнення від кримінальної відповідальності, в іншому випадку кримінальна справа буде поновлена, а умовне попередження скасовано [4, с.57].

В Бельгії набув свого поширення інститут медіації між потерпілим та правопорушником у місті Фландрії у 1987 р. Ініціаторами впровадження інституту медіації між потерпілим та правопорушником стала неприбуткова організація Ойкотен (Oikoten), яка спільно з прокурором міста Льовена та ювенальним судом шукали нові підходи на реагування злочинності серед неповнолітніх правопорушників [5, с.36]. За підсумками такої співпраці була розроблена модель відновного правосуддя, яка передбачала визнання винуватості з боку правопорушника та відшкодування завданих кримінальним правопорушенням збитків.

В бельгійському кримінальному законодавстві передбачені види медіації на різних стадіях провадження у справі, зокрема, на етапі порушення справи поліцією, «медіація для виправлення шкоди» та медіація у в'язницях. Так, у 1993 р. була заснована дослідницька група з представників та фахівців галузі пенології та віктимології Католицького університету Льовена, які розробили проект «Медіація для виправлення шкоди». Даний проект спрямований на захист та відновлення потерпілих, які потерпали від серйозних насильницьких кримінальних правопорушень. Це дослідження стало підвалиною для практики з медіації між потерпілими та дорослими правопорушниками у Льовені ще до ухвалення судового вироку у справі. Згодом аналогічні проекти були ініційовані у 8 фламандських районах [5, с. 84]. У 2000 р. спостерігається розвиток відновно-орієнтованої системи в'язниць у Бельгії. Так, у місцях позбавлення волі функціонують координатори з питань відновного правосуддя, які сприяють у проведенні медіації по відношенню до тяжких кримінальних правопорушень, таких як зґвалтування, вбивство. У 22.06.2005 р. у Бельгії був прийнятий Закон «Про медіацію», який передбачив можливість порушення питання про застосування процедури медіації за клопотанням зацікавленої особи, яка безпосередньо зацікавлена у такому порядку вирішення кримінальної справи на будь-якій стадії кримінального провадження [5, с.110].

Правові засади медіації між потерпілим та правопорушником в Німеччині були закріплені в законі 1953 р. «Про ювенальну юстицію», а у 1990 р. до цього закону були внесені зміни та доповнення за підсумками яких судді ювенальної юстиції та прокурори уповноважені були передавати кримінальні справи на медіацію та вирішувати питання про подальше закриття кримінальної справи за успішними підсумками процедури медіації [5, с.116]. Простежується єдність європейського підходу до розуміння ролі та місця інституту медіації в кримінальних справах як у Бельгії, так і в Німеччині. Так, у цих країнах медіація між

потерпілим та правопорушником розглядається як альтернатива кримінальному переслідуванню, зокрема, в місті Бранденбург прокурори уповноважені передавати кримінальні справи на медіацію до однієї із незалежних служб медіації, або спеціальним медіаторам, які функціонують та тісно співпрацюють з ювенальними судами. Така практика має місце як до офіційного пред'явлення обвинувачення, так і після. Якщо медіація була успішною щодо кримінальних правопорушень невеликої тяжкості, то прокурор може прийняти рішення про закриття кримінальної справи.

У випадку вчинення тяжкого кримінального правопорушення, або за сукупністю кримінальних правопорушень прокурор зобов'язаний провести досудове розслідування у справі та передати кримінальну справу до суду з акцентуванням уваги в обвинувальному акті на наслідки процесу медіації [5, с.111]. Останній варіант передбачає паралельне функціональне застосування інституту медіації між потерпілим та правопорушником як істотної обставини при винесенні остаточного вироку суду.

Вищезазначений німецький досвід застосування інституту медіації щодо тяжких кримінальних правопорушень сприяє гуманізації кримінального покарання. Практика направлення кримінальних справ на медіацію з боку правоохоронних органів, зокрема, поліції в Німеччині є незначною. Напевно така ситуація зумовлена побоюваннями з приводу допущення помилок у кожній конкретній кримінальній справі. Стаття 10 Закону «Про ювенальну юстицію» закріплює право судді прийняти рішення про направлення справи на медіацію як захід виховного впливу на правопорушника. Такий захід має імперативний характер, виконує роль наказу про реституцію або публічного вибачення та не враховує інтереси, побажання сторін, та на нашу думку, є свідченням викривленого тлумачення та застосування інституту медіації, який втрачає всі істотні концептуальні параметри та є недовим інструментарієм квазі-гуманістичного спрямування. Така практика в аналізованому випадку тлумачиться як примус до визнання своєї винуватості у вчиненні кримінального правопорушення, але з огляду на статистичні данні суди активізують дію ст.10 Закону «Про ювенальну юстицію» лише у 2% випадках, у той час як медіація застосовується набагато частіше [5, с.112].

Перші програми медіації між потерпілим та правопорушником в Фінляндії були впроваджені в місті Вантаа у Фінляндії у 1983 р. Наприкінці 1990 р. такі програми провадилися на базі 25 муніципалітетів, а наприкінці 1991 р. – їх кількість збільшилася до 40. Таким чином, приблизно 75 % населення Фінляндії мали можливість бути учасниками програми медіації між потерпілим та правопорушником [6, с.68].

Успішність програм медіації між потерпілим та правопорушником зумовлена підтримкою даного інституту з боку інститутів громадянського суспільства [7, с.113]. При цьому, інтервенції органів публічної адміністрації в регулюванні питань інституту медіації були зведені до мінімуму. Проведення процедур медіації здійснювалося волонтерами, які проходили спеціальне навчання з питань практичного, дієвого виконання завдань та функцій інституту медіації. Характер матеріальної компенсації послуг волонтерів був симво-

лічним з боку держави та, як правило, послуги волонтерів здійснювалися на громадських засадах.

У Фінляндії, на відміну від інших європейських країн, інститут медіації в кримінальних справах пов'язаний із соціальною роботою з молоддю. Під час провадження процедури медіації сторони кримінального правопорушення наділенні правом на обговорення кримінального конфлікту з метою виявлення власних почуттів. Виявлення намірів, почуттів, образи є однією з головних та найцінніших завдань інституту медіації між потерпілим та правопорушником та є запорукою успішного, позитивного проведення медіації. Лише процедури відновного правосуддя передбачають особисту зустріч з правопорушником та націлені на пояснення причин та наслідків вчиненого кримінального правопорушення [8, с.33-34].

Тільки медіація сприяє налагодженню зв'язків та зумовлює активізацію когнітивного чинника у правопорушника, який передбачає – відповідальну поведінку на наслідки своїх діянь, зокрема, намагання (спроби) залагодити заподіяну шкоду, публічне вибачення тощо. Більше того, інститут медіації зосереджує увагу не лише на потребах потерпілої особи, а й на потребах правопорушника. Так, у Фінляндії медіацію розглядають як процес спрямований на соціальну реінтеграцію правопорушника, який сконцентрований на потребах сторін кримінального правопорушення. Медіація, з точки зору правової системи Фінляндії, не ототожнюється із альтернативним способом розгляду кримінальних справ.

Фінська модель медіації між потерпілим та правопорушником не розглядається як додаткова стадія кримінального провадження або як наслідок окремого кримінального судочинства. З боку представників публічної адміністрації пропагується ліберально-демократичне розуміння сутності інституту медіації, що заснований на консенсуальній моделі медіації, який розглядається як добровільний спосіб вирішення кримінальних конфліктів. Рішення, прийняті за підсумками процедури медіації мають істотний, потужний вплив на наступні рішення поліцейських, прокурорів, суддів та є підставами для не підтримання державного обвинувачення та не переправлення кримінальної справи до суду. Хоча законодавчі, судові та правоохоронні органи не зобов'язані керуватися рішеннями, прийнятими за підсумками процедури медіації. Кримінальне процесуальне законодавство Фінляндії позбавлене надмірного процедурного порядку регулювання медіації. Законодавство наділяє поліцію, прокурора правом вибору категорій кримінальних правопорушень, які підлягають направленню на процедуру медіації. Після цього рішення щодо доцільності розгляду кримінальної справи в порядку медіації приймає служба медіації [9, с.21].

Законодавче регулювання питань відновного правосуддя та, зокрема, медіації у Швейцарії регулюється актами матеріального кримінального права та законодавчими актами про неповнолітніх федерального та кантонального рівнів. Кожен кантон (26-кантонів у Швейцарії) має власну систему кримінального судочинства та правові механізми передачі справ на медіацію [10, с.36].

У різних кантонах Швейцарії передбачені розрізнені підходи до регламентації правового статусу медіаторів, зокрема, у кантонах Цюріха і Фрібурга медіатори мають статус державних службовців та працюють у департаментах юстиції, у кантоні Женева медіатори мають незалежний статус та входять до складу відповідних громадських об'єднань та асоціацій [10, с.36].

У Швейцарії законодавчо визначені обставини, які перешкоджають заснуванню процедур медіації, зокрема: відсутність згоди сторін кримінального провадження на участь у процедурі медіації. При цьому, детально вивчаються питання відмови від участі в процедурі медіації, можливо така позиція обумовлена образою, небажанням відшкодувати шкоду, нанесену кримінальним правопорушенням; відмова, не бажання прокурора з огляду на ознаки складу кримінального правопорушення застосовувати процедуру медіації. Більшість прокурорів у Швейцарії вважають, що вони можуть самостійно вирішити кримінальний конфлікт маючи при цьому необхідні ресурси та повноваження [9, с.34].

Теоретично, застосування процедури медіації можливе на стадії судового розгляду справи, проте практично така практика відсутня з огляду на намагання вирішити це питання на початкових стадіях кримінального провадження з боку уповноважених осіб правоохоронних органів, зокрема, прокурорів. Прокурори діють завжди в державних інтересах та прагнуть до збереження матеріальних, фінансових, людських ресурсів, які обумовлені збором доказової бази, які можуть виявитися марними у випадку примирення сторін або укладення будь-якої угоди, спрямованої на досягнення взаємоприйнятної для сторін кримінального провадження рішення за наслідками медіації. Тобто, досудове розслідування, пов'язане із зібранням доказової бази може виявитися марним, якщо своєчасно не прийняти рішення про застосування процедури медіації.

У Швейцарії прослідковується колізія норм права на кантональному рівні та на федеративному рівні в розрізі досліджуваної проблематики. Так у Фрібурзі застосування процедури медіації можливе на будь-якій стадії кримінального провадження, а на федеральному рівні провадження процедур медіації – на стадії виконання вироку суду заборонено.

Висновки. Проведення компаративного аналізу програм відновного правосуддя в Англії, Уельсі, Бельгії, Німеччині, Фінляндії, Швейцарії свідчить про те, що програми медіації в цих країнах засновані на найгуманістичнішій, прогресивній, дієвій консенсуальній моделі медіації як однієї з форм відновного правосуддя. Результати дослідження виявили, що застосування медіації в кримінальних справах має різні рівні правової регламентації та суттєво відрізняється за способами їхньої реалізації. Встановлено, що в Англії, Уельсі, Бельгії, Німеччині, Фінляндії, Швейцарії більше поширена процедура медіації між потерпілим та правопорушником, яка ініціюється прокурором, який в межах своєї компетенції може прийняти рішення про направлення кримінальної справи на процедуру медіації та сприяє забезпеченню подальшому провадженню у справі з урахуванням наслідків медіаційної процедури.

Виявлено, що медіаційні процедури засновані програмами медіації між потерпілим та правопорушником в аналізованих країнах мають загальні та

особливі риси. Загальними практично для всіх аналізованих країн є те, що програми медіації між потерпілим та правопорушником провадяться щодо кримінальних правопорушень невеликої тяжкості, проти власності або щодо насильницьких кримінальних правопорушень невеликої тяжкості, які вчинені вперше неповнолітніми правопорушниками.

В кожній аналізованій країні виявлено спільний інтерес та прагнення до розширення кримінально-правових сфер застосування медіації та поширення її на більш тяжкі кримінальні правопорушення. Також, виявлено те, що у випадку підпорядкування служб медіації органам кримінального правосуддя, статус цих служб змінюється в бік організаційно-структурного підпорядкування служб медіації органам кримінального правосуддя, що в свою чергу, впливає на зменшення кількості справ, які передаються на медіацію. Встановлено спільну тенденцією до пошуку нових шляхів прискорення, спрощення та одночасної гуманізація кримінального правосуддя за посередництвом впровадження експериментальних програм медіації між потерпілим та правопорушником, що адаптовані до місцевих, національних традицій.

Проаналізовані види медіації на різних стадіях провадження у справі в Англії, Бельгії, Німеччині, Фінляндії, Швейцарії. Виявлено розвиток відново-орієнтованої системи в'язниць у Бельгії та функціонування в місцях позбавлення волі координаторів з питань відновного правосуддя, які сприяють у проведенні медіації по відношенню до тяжких кримінальних правопорушень таких як згвалтування, вбивство. Виявлено єдність європейського підходу до розуміння ролі та місця інституту медіації в кримінальних справах як у Бельгії, так і в Німеччині. Так, у цих країнах медіація між потерпілим та правопорушником розглядається як альтернатива кримінальному переслідуванню, подібна практика має місце як до офіційного пред'явлення обвинувачення, так і після. Проаналізований німецький досвід застосування інституту медіації щодо тяжких кримінальних правопорушень виявив ознаки гуманізації кримінального покарання.

Виявлено те, що фінська модель медіації між потерпілим та правопорушником, яка заснована програмами відновного правосуддя не розглядається як додаткова стадія кримінального провадження або як наслідок окремого кримінального судочинства та підсумки процедури медіації мають диспозитивний характер.

У процесі дослідження програм відновного правосуддя в Швейцарії виявлено розрізнені (не уніфіковані) підходи до регламентації аналізованої інституційної основи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Paul McCold*, "Restorative Justice Handbook" / Paul McCold – Washington, DC: Prison Fellowship International, 1998. – 23 p.
2. *Reimund M.* Mediation in Criminal Justice: A Restorative Approach / Mary Reimund – Ottawa, 2003. . – P. 28-36.

3. Медіація у кримінальних справах: деякі правові аспекти: [навчальний посібник] / За ред. Ю.І. Микитина. – К. : БО «Український Центр Порозуміння», 2006. – 84 с.

4. *Masters G. Transformation, Healing or Forgiveness? Assisting Victims of Crime Through Restorative Practice*, in Ransley, S. & Spy, T. (eds.). *Forgiveness and the healing process*. – Hove: Brunner Routledge / Masters G. – New York, 2004. – P. 79.

5. *Victim-Offender Mediation with Juveniles in Belgium. Materials of the conference «Victim-Offender Mediation Organisation and Practice in the Juvenile Justice Systems»*, Bologna, Italy, September 19-20, 2002. – 232 p.

6. Восстановительное правосудие – путь к справедливости: Материалы Симпозиума / Под ред. Райта М. – К. : «Издатель Захаренко В.А.», 2007. – 304 с.

7. *Fellegi B. 'Explaining Impact of Restorative Justice: the '4-Way Interaction' of Morality, Neutralisation, Shame and Bonds'*. Thesis submitted for the degree of M. Phil in Criminology / Fellegi B. – University of Cambridge, Institute of Criminology, 2004. – P. 27-30.

8. *Микитин Ю.І. Медіація – ефективна складова кримінального процесу / Микитин Ю.І. // Відновне правосуддя в Україні – 2007 – № 1. – С. 33-34.*

9. Основы кримінального законодавства і союзних республік 1958 р. / Текст зі змінами та доповненнями на 8 квітня 1989 року. – М. : Думка, 1989. 20 з. – (Радянське законодавство). – С. 48.

10. *Ільковець Л., Землянська В., Коваленко О., Олійник С. Вивчення швейцарського досвіду в сфері медіації / Ільковець Л., Землянська В., Коваленко О., Олійник С. // Відновне правосуддя в Україні. – 2007. – №2. – С.36.*

Аракелян Р.Ф. Компаративний аналіз програм відновного правосуддя в Англії, Уельсі, Бельгії, Німеччині, Фінляндії, Швейцарії

У статті зроблено системний компаративний аналіз програм відновного правосуддя в Англії, Уельсі, Бельгії, Німеччині, Фінляндії, Швейцарії. Досліджено та проаналізовано спільні, відмінні, позитивні та негативні практики провадження програм відновного правосуддя.

Ключові слова: відновне правосуддя, програми відновного правосуддя, медіація між потерпілим та правопорушником, медіаційні процедури.

Аракелян Р.Ф. Компаративний аналіз програм восстановительного правосудия в Англии, Уэльсе, Бельгии, Германии, Финляндии, Швейцарии

В данной статье освещен системный компаративный анализ программ восстановительного правосудия в Англии, Уэльсе, Бельгии, Германии, Финляндии, Швейцарии. Исследованы и проанализированы общие, отличительные, позитивные и негативные практики внедрения программ восстановительного правосудия.

Ключевые слова: восстановительное правосудие, программы восстановительного правосудия, медиация между потерпевшим и правонарушителем, процедуры медиации.

Roza F. Arakelyn. A comparative analysis software of restorative justice in England, Wales, Belgium, Germany, Finland and Switzerland

The article is presented a systematic comparative analysis software of restorative justice in England, Wales, Belgium, Germany, Finland and Switzerland. It has been researched

and analyzed common, distinctive, positive and negative practices of restorative justice proceedings.

Keywords: *restorative justice, restorative justice, mediation between victim and offender mediation procedures.*

Стаття надійшла до редакції 20.03.2015.